

הועדה לכללי חשבונאות ולתקני ביקורת באגודות שיתופיות

הוראה חשבונאית מספר 4

דיווח כספי בדבר התחייבות לתשלום קצבה לעוזב ופנסיה לחבר בקיבוץ מתחדש

1. מבוא

- א. במהלך תקופת החברות בקיבוץ, חבר משקיע ממרצו ואונו ותורם ליצירת וצבירת נכסי הקיבוץ. אולם, תרומתו אינה מקנה לו זכויות בהון האגודה. כפיצוי לאמור, נקבעו בתקנות האגודות השיתופיות כללים לפיהם על קיבוץ לשלם דמי עזיבה וקצבה פנסיונית לחברים עוזבים.
- ב. הכללים הנ"ל נקבעו לפי תקנות 19 ו-20 לתקנות האגודות השיתופיות (חברות), התשל"ג – 1973 (להלן: "תקנות החברות"), המאפשרות לקבוע כללים, ולהסדיר את זכויותיו של עוזב קיבוץ.
- ג. על-פי תקנות 19 ו-20 לתקנות החברות הותקנו: כללים בדבר זכויות חבר עוזב או מוצא מקיבוץ, התשס"ט – 2009 (תוספת א' לתקנות החברות). כללים אלה קובעים, כי חבר עוזב או מוצא זכאי לדמי עזיבה, ובהתקיים תנאים מסוימים גם לתשלומי קצבה או גמלה פנסיוניים.
- ד. חבר אשר נשאר בקיבוץ מתחדש והגיע לגיל פרישה זכאי לקבל מקיבוצו, לכל הפחות, פנסיית מינימום הקבועה על פי דין, למשך כל ימי חייו.
- ה. רוב הקיבוצים לא נתנו ואינם נותנים ביטוי, בדוחות הכספיים להוצאות צפויות בגין זכויות של חברים, לדמי עזיבה ולזכויות פנסיה.
- הוצאות בגין דמי עזיבה קיבלו ביטוי בדוחות כספיים רק בעת עזיבה בפועל, על ידי יצירת התחייבות לתשלום דמי העזיבה; הוצאות בגין פנסיה קיבלו ביטוי רק בעת התשלום בפועל, ולא ניתן ביטוי למחויבות המתמשכת לתשלום פנסיה.
- מחויבות בגין תשלום דמי עזיבה משוערים, ומחויבות לתשלום פנסיה, הנוצרת במהלך שנות העבודה של חבר קיבוץ, לא באו ואינן באות לידי ביטוי במרבית הדוחות הכספיים.

- ו. הטיפול החשבונאי החלקי לא עונה לצרכים של משתמשים בדוחות כספיים ולדרישות של דיווח חשבונאי מקובל, לפיהם יש לתת ביטוי להוצאות ולהתחייבויות צפויות כאמור.
- ז. לאור האמור לעיל, המליצה הוועדה לכללי חשבונאות ולתקני ביקורת באגודות שיתופיות, במהלך שנת 2002, על כללי דיווח בנושאי דמי עזיבה וגמלה/קצבה פנסיונית לחבר עוזב, כמפורט בהוראה חשבונאית מס' 1 של הוועדה. כללים אלה נקבעו בהתחשב בקשיים אובייקטיביים לקביעת סבירות התרחשות אירועי עזיבה ופרמטרים נוספים, הקשורים לאירוע העזיבה, כגון: מועד עזיבה, ותק העוזב וגיל העוזב.
- ח. ההוראה הנ"ל התייחסה גם לתשלומי פנסיה ודאיים של חברים שנשארו בקיבוץ והגיעו לגמלאות; כלומר, לתשלומי פנסיה בפועל. אולם, ההוראה לא התייחסה לתשלומי פנסיה צפויים לחברים שהגיעו לגמלאות ולהוצאות בגין זכויות פנסיה מצטברות של חברי קיבוץ.
- ט. מיום פרסום ההוראה חלו תמורות ושינויים מרחיקי לכת בקיבוצים ובכלל זה, הבחנה בין קיבוץ שיתופי לקיבוץ מתחדש. קיבוץ מתחדש חויב לרמת מינימום של ערבות הדדית ושל פנסיה, וניתנה לו האפשרות לשייך אמצעי ייצור ו/או דירות, כתחליף דמי עזיבה.
- י. כמו כן, קיבוצים רבים החלו לייעד מקורות ספציפיים לתשלום דמי עזיבה ו/או קצבה ו/או פנסיה.
- יא. תקנות האגודות השיתופיות (ערבות הדדית בקיבוץ המתחדש), ה'תשס"ו – 2005 מטילות על קיבוץ מתחדש חובה לתשלום פנסיית מינימום לכל חבר כפי שמוגדר בתקנות.
- יב. האמור לעיל, מחייב הצגה חשבונאית מלאה של המחויבויות ושל הנכסים המיועדים לכיסוי המחויבויות של קיבוץ מתחדש, המבוססת על כללי חשבונאות מקובלים.

2. הגדרות

בהוראה זו –

- א. "קיבוץ מתחדש" – כהגדרתו בתקנות האגודות השיתופיות (סוגי אגודות), התשנ"ו – 1995.
- ב. "גיל פרישת חובה" – כהגדרתו בסעיף 4 לחוק הפרישה, התשס"ד – 2004.
- ג. "גיל פרישה" – גיל שקבע קיבוץ לחבריו, שלא עולה על גיל הפרישה הקבוע בתקנות האגודות השיתופיות (ערבות הדדית בקיבוץ מתחדש), התשס"ו – 2005; נכון למועד זה גיל הפרישה הקבוע בתקנות זהה ל"גיל פרישת חובה".
- ד. "תקציב פנסיוני" – גמלה שנקבעה על ידי קיבוץ, ומשולמת לחבר קיבוץ החל מגיל פרישה.
- ה. "תקנות ערבות הדדית" – תקנות האגודות השיתופיות (ערבות הדדית בקיבוץ מתחדש), התשס"ו – 2005.
- ו. "פנסיית מינימום" – סכום הגמלה הפנסיונית כהגדרתה בתקנה 1 לתקנות ערבות הדדית¹.
- ז. "פנסיית מטרה" – סכום ה"תקציב הפנסיוני" שנקבע על ידי קיבוץ מתחדש, ובלבד, שהחל מ"גיל פרישת חובה", לא יפחת סכום זה מ"פנסיית מינימום".
- ח. "כללי עזיבה" – כמפורט בתוספת הראשונה לתקנות האגודות השיתופיות (חברות), התשל"ג – 1973.
- ט. "עוזב" ו"עזיבה" – כהגדרתם ב"כללי עזיבה".
- י. "קצבה" – קצבה לה זכאי "עוזב" בהתאם ל"כללי עזיבה".
- יא. "רשם" – רשם האגודות השיתופיות.

¹ כיום עומדת הפנסיה על שיעור של 40% מהשכר הממוצע כהגדרתו בחוק הביטוח הלאומי (נוסח משולב), התשנ"ה – 1995.

3. פנסיית מטרה בקיבוץ מתחדש

א. קיבוץ מתחדש הינו צורת התיישבות שיתופית המקיימת ערבות הדדית בין חבריה; ערבות זו כוללת, בין היתר, חובה לשלם פנסיית מינימום לחברי קיבוץ, המגיעים לגיל פרישה.

ב. הגדרות לצורך טיפול חשבונאי בפנסיית מטרה בקיבוץ מתחדש

(1) "מקורות מיועדים כשירים לקיזוז" –

א) נכסים שהקיבוץ ייחד וייעד לתשלום פנסיית מטרה באופן המבטיח כי הם ופירותיהם לא יוכלו לשמש לכל מטרה אחרת ולא יהיו ניתנים לשעבוד או לגבייה על ידי נושים (גם במקרה של פירוק).

ואולם, אם הקיבוץ שילם ממקורותיו לכיסוי פנסיית המטרה, ניתן יהיה לשפות את הקיבוץ בגין תשלומים אלה, ואם וכאשר שווי נכסים אלה עולה על מחויבות הקיבוץ בגין פנסיית המטרה, ניתן יהיה להשתמש בנכסים אלה. נכסים כאמור, יוצגו לפי שוויים ההוגן, ו/או לפי שוויים האקטוארי, כשהנכסים מושקעים בקרנות פנסיה.

ב) זכויות לקבלת תשלומים בגין גמלה ו/או קצבה, בעלי אופי פנסיוני, לרבות זכויות, שמקורן בקרנות פנסיה ו/או בחברות ביטוח ו/או בפנסיה תקציבית ממעבידים חיצוניים של חברי האגודה, בקצבאות שארים, ובפיצויי פיטורין; וכן זכויות הנובעות מצבירה הונית, על שם חבר או לזכותו, בגין תקופת עבודתו (כשכיר או כעצמאי) בקיבוץ או מחוצה לו, שנצברו מהפרשות שבוצעו על ידי הקיבוץ ו/או החבר ו/או מעבידו ו/או מי מטעמו.

במקרה בו סכום הצבירה האישית של חבר עולה על סך ההתחייבות הפנסיונית של הקיבוץ כלפיו, לא יקוזז עודף זה, מסך התחייבות בגין תשלומי פנסיה לחברי קיבוץ מתחדש לכלל החברים.

(2) "מקורות מיועדים שאינם כשירים לקיזוז" – נכסים שהקיבוץ ייעד לתשלום תקציב פנסיוני ואשר אינם מקורות מיועדים כשירים לקיזוז.

4. דיווח חשבונאי

(א) קיבוץ מתחדש ידווח על ההתחייבות בגין תשלומי פנסיה לחברי קיבוץ מתחדש בגין פנסיית מטרה, כשהיא מבוססת על חישובים אקטואריים (להלן: "התחייבות בגין תשלומי פנסיה לחברי קיבוץ מתחדש"). "התחייבות בגין תשלומי פנסיה לחברי קיבוץ מתחדש" תוצג בניכוי "מקורות מיועדים כשירים לקיזוז".

(ב) "גרעון פנסיוני" – מצב בו ההתחייבות בגין תשלומי פנסיה לחברי קיבוץ מתחדש בגין פנסיית מטרה עולה על המקורות המיועדים הכשירים לקיזוז. "עודף פנסיוני" – מצב בו המקורות המיועדים הכשירים לקיזוז עולים על ההתחייבות בגין תשלומי פנסיה לחברי קיבוץ מתחדש בגין פנסיית מטרה.

(ג) "מקורות מיועדים שאינם כשירים לקיזוז" לא יקוזזו כנגד ההתחייבות בגין תשלומי פנסיה לחברי קיבוץ מתחדש בגין פנסיית מטרה. מקורות אלה יוצגו בדוח על המצב הכספי כנכסים לא שוטפים, בהתאם למהותם, תוך ציון העובדה, שהם יועדו לתשלומי קצבה ו/או פנסיית מטרה.

(ד) בדוחות הכספיים יינתן גילוי המפרט את:

(1) סך התחייבות בגין תשלומי פנסיה לחברי קיבוץ מתחדש;

(2) סך מקורות מיועדים כשירים לקיזוז, לפי ייעודם ולפי מהותם;

(3) סך הגרעון או העודף הפנסיוני (1 פחות 2);

(4) סך מקורות מיועדים, שאינם כשירים לקיזוז, לפי ייעודם ולפי מהותם;

(5) סך הגרעון או העודף הפנסיוני בניכוי סך מקורות מיועדים שאינם כשירים לקיזוז (3 פחות 4).

(ה) בדוחות הכספיים יינתן מידע לגבי ההוצאות לפנסיית מטרה, תוך הפרדה בין הוצאות בגין השנה השוטפת שיכללו בפעילות נמשכת לבין הוצאות בגין שנים קודמות שיכללו ברווח כולל אחר. כמו כן, יצוינו השינויים אשר חלו בהתחייבויות בגין תשלומי פנסיה לחברי קיבוץ מתחדש עקב שינויים בהנחות אקטואריות.

(ו) בדוחות הכספיים יינתן מידע לגבי ההנחות בהם השתמשו לצורך חישוב "התחייבות בגין תשלומי פנסיה לחברי קיבוץ מתחדש", "קצבה", ו"מקורות מיועדים כשירים לקיזוז".

5. יישום לראשונה

- א. יישום ההוראה הנוכחית יתבצע בדרך של "מכאן ולהבא" (Prospective application).
- ב. בעת היישום לראשונה יינתן ביטוי להתחייבות בגין תשלומי פנסיה לחברי קיבוץ מתחדש במלואה. כנגד יצירת התחייבות זו, יוקטן ההון העצמי של האגודה.
- ג. ההתחייבות בגין תשלומי פנסיה לחברי קיבוץ מתחדש בניכוי החלות השוטפת תיכלל במסגרת ההתחייבויות שאינן שוטפות.
- ד. בביאורים לדוחות הכספיים יינתן הסבר:
1. למדיניות החשבונאית שננקטה לגבי ההתחייבות בגין תשלומי פנסיה לחברי קיבוץ מתחדש.
 2. לשיטת חישוב ההתחייבות בגין תשלומי פנסיה לחברי קיבוץ מתחדש ולמרכיבי השינוי בהתחייבות זו.
 3. לעובדה שהשינוי במדיניות החשבונאית מבוצע בהתאם להוראות היישום לראשונה של הוראה חשבונאית זו.
- ה. סיווג יתרות ההתחייבויות בדוח על המצב הכספי (מאזן)
1. תשלומי פנסיה צפויים בשנה הקרובה, בגין הגרעון הפנסיוני יוצגו בתת קבוצה שתקרא: "התחייבויות פנסיוניות שוטפות לחברי האגודה".
 2. התחייבויות, בגין גרעון פנסיוני, שזמן פירעוןן מעל שנה, תוצגנה בתת קבוצה שתקרא: "התחייבויות פנסיוניות שאינן שוטפות לחברי האגודה".

6. זכויות עוזבים בגין קצבה

זכויות עוזבים בגין קצבה יחושבו ויוצגו, בהתאם ל"כללי העזיבה", בהתאם לאמור בסעיף 4 בהוראה זו בהתאמות המחויבות.

7. תחילה

הוראה חשבונאית זו חלה על דוחות כספיים של קיבוץ מתחדש לתקופות המתחילות ביום 1 בינואר 2015 או לאחר מכן.

ניתן ליישם הוראה זו גם במועד מוקדם יותר.

הוראה זו מבטלת את הוראה חשבונאית מספר 1 – דיווח כספי בדבר הוצאות צפויות בגין עזיבה של חברי קיבוץ או חברי מושב שיתופי, כפי שעודכנה ביום 15.4.2002, לגבי קיבוץ מתחדש.

8. נספח

הנספח להוראה זו כולל דוגמאות, שנועדו לסייע ביישום ההוראה, והוא אינו מהווה חלק הימנה.

נספח א'

ביאור xx – התחייבות בגין תשלומי פנסיה לחברי קיבוץ מתחדש וקצבה לעוזב

א. במהלך שנת _____ שינה הקיבוץ את מדיניותו החשבונאית בנוגע לטיפול בהתחייבות בגין תשלומי פנסיה לחברי הקיבוץ ולקצבה לעוזב וזאת בהתאם להוראה חשבונאית מספר 4 של רשם האגודות השיתופיות. בשנים קודמות, תשלומים בגין מחויבויות אלו נרשמו על בסיס ההוצאה בפועל. כאמור, החל מיום _____ נכללת בדוחות הכספיים ההתחייבות מחושבת נטו, על בסיס אקטוארי.

השינוי החשבונאי נכלל בדרך של "מכאן ולהבא" (Prospective application). ההתחייבות המחושבת נטו לתחילת השנה בסך _____ אלפי ש"ח נזקפה לדוח על השינויים בהון.

ב. בהתאם לתקנות האגודות השיתופיות (ערבות הדדית בקיבוץ מתחדש), תשס"ו – 2005 (להלן "תקנות ערבות הדדית"), קיימת לקיבוץ, מחויבות לספק לחברים בגיל פרישה את צורכיהם, לפחות בגובה סכום הגמלה הפנסיונית, כהגדרתה בתקנות אלו (להלן "פנסיית מינימום").

לקיבוץ מחויבות לשלם לחבריו "פנסיית מטרה". "פנסיית מטרה" – סכום שנקבע על ידי הקיבוץ והמשולם לחבר קיבוץ החל מן היום בו הגיע החבר לגיל פרישה, ועד אריכות חייו, ובלבד שהחל מגיל פרישת החובה סכום זה אינו קטן מפנסיית המינימום (גיל הפרישה, שקבע הקיבוץ לחבריו ולא יותר מגיל הפרישה הקבוע לפי תקנות ערבות הדדית).

הקיבוץ מפקיד כספים ו/או מייעד נכסים מסוימים לכיסוי מחויבות זו, בחלקם או במלואם.

בדוחות הכספיים נכללת התחייבות נטו או נכס נטו בגין מחויבות זו.

המחויבות נטו מחושבת על בסיס אקטוארי, ונצברת לאורך תקופת החברות של החבר, ועד לגיל פרישה, או בעת עזיבה משיגיע החבר לגיל פרישה. ההנחות שהונחו במהלך החישוב האקטוארי כוללות _____ . הערך הנוכחי של המחויבות נטו חושב לפי שיעורי ריבית של _____ % .

"מקורות מיועדים כשירים לקיזוז" מקוזזים מההתחייבות האקטוארית. "מקורות מיועדים כשירים לקיזוז" כוללים:

1. נכסים שהקיבוץ ייחד וייעד לתשלום פנסיית מטרה או קצבה לעוזב באופן המבטיח כי הם ופירותיהם לא יוכלו לשמש לכל מטרה אחרת ולא יהיו ניתנים לשעבוד או לגבייה על ידי נושים (גם במקרה של פירוק).

אולם, אם הקיבוץ שילם ממקורותיו לכיסוי פנסיית המטרה או הקצבה לעוזב, ניתן יהיה לשפות את הקיבוץ בגין תשלומים אלה, אם וכאשר שווי נכסים אלה עולה על מחויבות הקיבוץ בגין פנסיית המטרה.

נכסים כאמור, מוצגים לפי שווים ההוגן, ו/או לפי שווים האקטוארי.

2. זכויות לקבלת תשלומים בגין גמלה ו/או קצבה, בעלי אופי פנסיוני, לרבות זכויות שמקורן בקרנות פנסיה ו/או בחברות ביטוח ו/או בפנסיית תקציבית ממעבידים חיצוניים של חברי האגודה, בקצבאות שארים, ובפיצויי פיטורין; וכן זכויות הנובעות מצבירה הונית, על שם חבר או לזכותו, בגין תקופת עבודתו (כשכיר או כעצמאי) בקיבוץ או מחוצה לו, שנצברו מהפרשות שבוצעו על ידי הקיבוץ ו/או החבר ו/או מעבידו ו/או מי מטעמו.

משרד הכלכלה והתעשייה
האגף לאיגוד שיתופי

במקרה בו סכום הצבירה האישית של חבר עולה על סך ההתחייבות הפנסיונית של הקיבוץ כלפיו או של מחויבות לקצבה לעוזב, לא מקוזז עודף זה, מסך התחייבות בגין תשלומי פנסיה לחברי קיבוץ מתחדש לכלל החברים.

כמו כן, בקיבוץ, על פי כללי העזיבה כמפורט בתוספת הראשונה לתקנות האגודות השיתופיות (חברות), התש"לג – 1973, קיימת מחויבות לשלם קצבה לעוזב, המחושבת והמדווחת גם היא על בסיס אקטוארי.

ג. פירוט הרכב ותנועה של ההתחייבות נטו:
(1) הרכב ותנועה

31 בדצמבר

2014	2015
אלפי ש"ח	

התחייבות לתשלומי פנסיית מטרה לחברים ולקצבה לעוזבים:

יתרה ליום 1 בינואר

עדכון ההתחייבות בשנת החשבון בגין:

זכאות שוטפת שנצברה (1)

עדכון אומדן אקטוארי וריבית שנצברה (2)

עדכון בגין שינוי סכום פנסיית המטרה והקצבה לעוזב (2)

עדכון בגין שינוי גיל פרישה (2)

עדכונים אחרים (2)

יתרה ליום 31 בדצמבר

בניכוי - מקורות מיועדים כשירים לקיזוז:

יתרה ליום 1 בינואר

הפקדות בשנת החשבון

רווחים שנצברו (1)

עדכון אומדן מקדם ההיוון (2)

משיכות לתשלומי פנסיה ולקצבה לעוזב

שינויים אחרים (1) k (2)

יתרה ליום 31 בדצמבר

סה"כ התחייבות בגין תשלומי פנסיה לחברים וקצבה לעוזב, נטו

סה"כ התחייבות בגין תשלומי פנסיה לחברים וקצבה לעוזב, נטו

בניכוי מקורות מיועדים שאינם כשירים לקיזוז

סך הגרעון או העודף הפנסיוני בניכוי סך מקורות מיועדים

שאינם כשירים לקיזוז

(סכום זה אינו מופיע בדוח על המצב הכספי)

(1) ההוצאה תלויה בשורה נפרדת בשם "התאמת ההתחייבות באין תשלומי פנסיה לחברי הקיבוץ" במילואי צבאות חברים.

(2) ההוצאה תלויה בשורה נפרדת בדוח על הרווח הכולל.

(2) מידע נוסף על מקורות מיועדים כשירים לקיזוז

יש לתת פירוט והסבר לגבי סוגי הנכסים/הקופות ושויים ההוגן.

ססס